

אבינו מלכנו חטאנו לפניך, שאין אומרים וידוי בראש השנה זה טעות מפורסם, דדוקא חטאנו לפניך שהוא כמו וידוי שאומר "חטאתי" הוא שאין אומרים אותו בראש השנה, אבל בדבר שאין בו וידוי אף על פי שמזכירין חטא ועוון אין קפידא.

דרשת שבת שובה תשפו

ההבנה שתביא אותנו לתשובה מאהבה

10. נחמיה פרק ח פסוק ט - י
(ט) ויאמר נחמיה הוא התרשטא ועזרא הכהן הספר והלויים המבינים את העם לכל העם היום קדש הוא לה' אלקיכם אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה: (י) ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעצבכם:

מזאת דוד
כי חדות ה' - ר"ל שמחת י"ט שהיא שמחה של מצוה היא תתן לכם עוז ותעצומות:

החטא הגדול - שמירת התורה לא מתוך שמחה

11. דברים (פרשת כי תבוא) פרק כח פסוק מה - מז
(מה) ובאו עליך כל הקללות האלה וירדפוך והשיגוך עד השקדך כי לא שמעת בקול ה' אלקיך לשמר מצותיו וחקתיו אשר צוך: (מו) והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם: (מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל:

12. רמב"ם הלכות שופר וסוכה וזולב פרק ח הלכה טו
השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל-שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר +דברים כ"ח+ תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

13. רבינו בחי" דברים (פרשת כי תבוא) פרק כח פסוק מז
(מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה. יאשימו הכתוב בעבדו השי"ת ולא היתה העבודה בשמחה, לפי שחייב האדם על השמחה בהתעסקו במצות, והשמחה במעשה המצוה מצוה בפני עצמה

14. רמב"ן במדבר (פרשת בהעלותך) פרק יא פסוק א
ואמר "כמתאוננים", כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים. והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחין מתאוננים ומתרעמים על ענינם. ולכך אמר בשנייה (פסוק ד) וישבו ויבכו גם בני ישראל, כי היה חטאם הראשון להתרעם על חסרון הנאותיהם במדבר, וישבו עוד לעשות כענין ההוא, ולא לקחו מוסר על אש השם שבערה בהם:

התבוננות נכונה על טוב ה' בעולם מביאה לאהבה

15. בראשית (פרשת בראשית) פרק א פסוק לא
(לא) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי

16. בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ט סימן ז
רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר הנה טוב מאד זה יצר טוב והנה טוב מאד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו.

17. בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא
(כא) וירח ה' את ריח הניחם ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להפנות את כל חי כאשר עשיתי:

1. דברים (פרשת נצבים) פרק ל פסוק ב
(ב) ושבתי עד ה' אלקיך ושמעת בקולו כלל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך:
שפתי כהן
ושבת עד ה' אלקיך. קודם אמר והשבות אל לבבך בכל הגוים וגו'. שהיא תשובה מחמת דוחק, ומזה תבוא לעשות תשובה גמורה, וזהו עד ה' אלקיך, שמגעת עד כסא הכבוד, בא ליטור מסייעין אותו, ואמר ה' אלקיך, לומר עיקר התשובה היא כשחל הדין עליך לא בזמן השלוח אלא אפילו שיהפך מדת רחמים לדין:

2. דברים (פרשת נצבים) פרק ל פסוק ט - י
(ט) והויתרך ה' אלקיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך: (י) כי תשמע בקול ה' אלקיך לשמר מצותיו וחקתיו והתובה בספר התורה הנה כי תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך:
העמק דבר

לב ובכל נפש, היינו תשובה מאהבה, ומי ששב מאהבה עומד לעד לעולם ואינו מתנווד כמו העובד מיראת העונש, ואם כן אין חשש שתשובו לסורו משום מסחור:

3. דברים (פרשת ואתחנן) פרק ו פסוק ד - ה
(ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד: (ה) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך:

4. דברים (פרשת עקב) פרק י פסוק יב
(יב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך:

5. ירמיהו פרק ד פסוק א
אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד:

הרחב דבר
ביאור המאמר, ירמיה' הזהיר את ישראל שבדורו אם ירצו לשוב יהי' דווקא אלי, פי' מאהבת ה' ולא מאהבת עצמו היינו יראת העונש, ואם תסיר שקוציך מפני ולא תנוד, לא יהי' באופן שהוא מתנווד ואינו בטוח שיעמוד לעד, אלא תהי' מאהבה ואז לא תנוד

6. חומת אנך שיר השירים פרק ו אות כו
אני לדודי ודודי לי. פירשו ז"ל דהוא ר"ת אלול כי הקדוש ברוך הוא מתרצה לישראל בחדש זה עכ"ל... עוד רמז דצריך לשוב מאהבה דאז תכף מתכפרין עונותיו שכתבו המפ' דד' חלוקי כפרה הם לשב מיראה דוקא וז"ש אני לדודי התשובה צריכה מאהבה למשל האשה המתרפקת על דודה מתוך אהבה. ואז ודודי לי תכף ה' עמו ואין צריך שום זמן:

7. שפת אמת דברים פרשת נצבים שנה תרנ
בפרשת התשובה כי המצוה הזאת כו'. כי הנה עיקר התשובה אינו על עבירה דווקא אך שצריך האדם לשוב להתדבק בשורשו. וע"ז אמרו חז"ל שמגעת עד כה"כ...

ר"ה יום כיפור שני סוגי תשובה

8. רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א
כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בדדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל-ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה

9. כנסת הגדולה הגהות בית יוסף אורח חיים סימן רלז
אבל מה שראיתי לחכם הנזכר שהנהיג שלא לאמרו בראש השנה, משום הא דכתב רבינו בית יוסף בטור זה סימן תקפ"ד שאין אומרים

מחולק לעצמו, אבל עשרה הוא מספר כללי שהכל הוא אחד מקושר. ולכן היו"ד מורה על מספר עשרה, כי היו"ד היא קטנה עד שאין לחלוק היו"ד לשנים לקטנותה שהיא כמו נקודה אחת, ומורה לך כי עשרה הם מסודרים יחד עד שהם כמו דבר אחד. ... וכאשר הדבר הוא מקושר ומסודר יחד, אם אחד יוצא מן הסדר דבר זה הוא ביטול הסדר להכל, וכן כאשר מקיים הסדר בדבר אחד הוא קיום אל הכל.

דרכיה דרכי נעם

25. משלי פרק ג פסוק טו - ז'
(טו) יְקָרָה הִיא מַפְנִיִּים מִפְנֵינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשּׁוּ בָּהּ: (טז) אֲרָךְ יָמִים בְּיָמֶינָהּ בְּשִׁמְאוּלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד: (יז) דְּרָכֶיהָ דֶּרֶךְ נֶעֱמָ וְכָל נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם:

26. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לב עמוד א
אמר ליה רבינא לרב אשי: ממאי דהאי כפות תמרים דלולבא הוא? אימא חרותא! - בעינא כפות, וליכא. - ... - ואימא כופרא! - אמר אביי: דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום (ואלו עשין כקוצים, ויוציין בהן עוקצין הרבה, ומסרטין את הידים).
27. חבור התשובה למאירי - משיב נפש מאמר ב פרק י'
וכתב הר"ם ז"ל אסור להתמהמה בענינים הללו לחולה שיש בו סכנה שנא' וחי בהם ולא שימות בהם הא למדת שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלווה וחיים בעולם ואלו המינים שאומרים שענינים הללו יש בהם חלול ואסור לעשותם עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ע"כ לשון הר"ם, הכונה בזה שהם יקחו המצות על צד שלא יחיו בהם אבל ימותו בסבתם, ואין זה המכוון מהם אבל שהיא, ר"ל התורה, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום

28. תהלים פרק יט פסוק ט
(ט) פִּקְדֹתֶיךָ ה' יִשְׁרִים מִשְׁמַחִי לֵב מִצֹּת ה' בְּרָה מְאִירַת עֵינַיִם: רד"ק
ואמר: שהם ישרים, אין בהם נפתל ועקש, שאם לא היו כן לא היה השכל מורה עליהם. ומזה הטעם הם משמחי לב, כי החכם ישמח על שכלו. וכאשר יגבר על הגוף וינהגו בדרכי השכל, אין שמחה בעולם כשמחה ההיא, והיא שמחת הנפש.

התבוננות מעוותת מביאה לכעס על ה'

29. איכה פרק ג פסוק לח - מ'
(לח) מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תֵצֵא הָרְעוּת וְהַטּוֹב: (לט) מִה יִתְאַוֵּן אָדָם חֵי גִבֹר עַל חֲטָאוֹ וְחָטְאֵיו: ס (מ) נִחַפְּשָׁה דְרָכֵינוּ וְנִחְקְרָה וְנִשְׁבַּח עַד ה':

30. איכה רבה (בבב) פרשה ג
א"ר לוי מה יתאונן אדם גבר על חטאיו. א"ר יונתן יעמוד כגבור ויתודה על חטאיו ואל יתאונן, רבי אומר אמר הקדוש ברוך הוא תורעומנין בני תרעומנין, לאדם הראשון אמרתי אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב יח), והוא מתרעם ואומר האשה אשר נתת עמדי וגו' (שם/בראשית/ג יב), אף יעקב אני הייתי עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא מתרעם ואומר [למה תאמר יעקב ותדבר ישראל] נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור (ישעיה מ כז), ואף אבותיכם במצרים כן, אני אמרתי לתת להם לחם קל, כדרך שהמלכים אוכלים, שלא יהא אחד מהם גוסא ודררייא אוחזתו, והם מתרעמים ואומרים ונפשנו קצה בלחם הקלוקל (במדבר כא ה), ואף ציון מתרעמת ואומרת עזבני ה' וד' שכחני (ישעיה מט יד).

31. הפלאה מסכת כתובות דף ח עמוד ב
הנה אמרו חז"ל [ברכות נד א] חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, פירוש בשמחה. ועוד אמרו [שבת פח ב] השמחים ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ענין שמחה זו בהאמין האדם מה שאמר הכתוב מאת ה' לא תצא הרעות והטוב מה יתאונן אדם חי וגו' שהשי"ת אין בו שינוי ח"ו והוא טוב ומטיב לעולם, אלא שהשינוי מצד מעשה האדם מה שהוא ענין טובתו דאם אינו ראוי לכך חובתו היא טובתו, כמ"ש ביום אכלך ממנו מות תמות דכיון שאכל מעץ הדעת אין לו תקנה להיות חי אלא ע"י מיתתו בהפשטת חומר הזהומה שהוטל בו.

18. רד"ק בראשית (פרשת נח) פרק ח פסוק כא
ויאמר ה' אל לבו - ראה בשכלו שלא ישחית עוד את האדמה כי לא יהיה עוד רעים רבים, ויוסרו מדור המבול שיהיה קבלה בידם דור אחר דור ולא יהיו עוד רבים רעים ולא ישחית הכלל בעבור הפרט, **ואם יהיה הפרט רע כולו, ישחיתם כמו שעשה בסדום:**

19. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד ב
אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת, אמר להם: רצונכם, נעשה אדם בצלמנו? אמרו לפניו: רבונו של עולם, מה מעשיו? אמר להן: כך וכך מעשיו, אמרו לפניו: רבונו של עולם מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפם. וכן כת שניה. כת שלישית אמרו לפניו: רבונו של עולם, ראשונים שאמרו לפניך - מה הועילו? כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך - עשה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלין, אמרו לפניו: רבונו של עולם, לא יפה אמרו ראשונים לפניך? אמר להן: ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל וגו'.

20. אור החיים בראשית (פרשת ויגש) פרק מו פסוק ז'
וראיתי לתת לב לדבריהם ז"ל (שמו"ר פ"א) שאמרו שכל זמן שאחד מיוירי מצרים קיים לא התחיל השעבוד דכתיב (שמות א') וימת יוסף וגו' וכל הדור ההוא פירוש שירדו מצרים אז התחיל השעבוד, כי אולי שזה היה להם לתשלום קבלת גזירת מלך ברצון פקע מהם השעבוד כי סמא דיסורי קבולי. והעד הנאמן לזה גם כן כי יוכבד וסור בת אשר היו מיוירי מצרים (ב"ר פ' צ"ד) ובימיהם היה השעבוד, והטעם הוא לצד שהביאם יעקב ולא מרצונם,

21. הרב זקס
אלוקים ברא את האדם מפני שהוא מאמין באדם. יותר משאנחנו מאמינים באלוקים, מאמין הוא בנו. אנחנו כושלים ונופלים, אבל בכל פעם שזה קורה לנו הוא אומר, "ועד זקנה אָני הוא ועד שיבה אָני אֶפְסָל". לעולם לא אוותר על האנושות. לעולם לא אאבד את אמוני בה.התופעה האמיתית המצויה בלב לבה של הדת, המסתורין שבה והנס שבה, איננה האמונה של האדם באלוקים. הלב והנס, החידה והמסתורין, הוא אמונתו של אלוקים באדם.

תפיסה נכונה בהנהגת העולם - חיבור למצוות ממקום של אהבה

22. רש"י בראשית פרק א פסוק לא
(לא) יום הששי - הוסיף ה' בששי בגמר מעשה בראשית, לומר שהתנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם ישראל חמשה חומשי תורה. דבר אחר יום הששי כולם תלויים ועומדים עד יום הששי, הוא ששי בסיון המוכן למתן תורה:

23. נתיבות עולם נתיב התורה פרק א
ואם כן דברי תורה מחזקים ותומכים הכל עד שיש לעולם קיום, וכל זה מפני כי התורה היא סדר האדם באיזה מעשה יהיה נוהג ואיך יהיה נוהג ואיך יהיה מסודר במעשיו וזהו ענין התורה.

24. נתיבות עולם נתיב התורה פרק א
זה שאמרו במדרש (ב"ר פ"א) שהיה מביט בתורה וברא את עולמו, ר"ל שהתורה בעצמה היא סדר הכל, ולכן כאשר רצה השם יתברך לברא את עולמו ולסדר אותו, היה מביט בתורה שהיא סדר הכל וברא את עולמו. ומפני שהתורה היא סדר כל העולם, כל דבר שהוא מסודר הוא דבר אחד מקושר, כמו שהיא התורה היא סדר אחד כי התורה אחת היא, ולכן אמרו (אבות פ"ה) בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות ומה תלמוד לומר לתת שכר טוב לצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות ולפרוע מן הרשעים שמחריבין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. ואין הפירוש שלכן נברא בעשרה מאמרות אף שהיה יכול לבראותו במאמר אחד כדי לתת עונש לרשעים, כי דבר זה אין הדעת נותן. אבל הפירוש הוא, כי מספר עשרה מורה על דבר שיש בו רבוי והוא כל אחד מקושר כי כך הם עשרה, כי עד ט' מספר הפרטי שכל אחד

32. ספר חסידים (מרגליות) סימן קפג

אחד היה מצער את החכם ואמרו לחכם כמה גדול עון אותו האיש שמצערך על לא פשעך א"ל החכם איני מפשיעו אלא עונותי עשו לי. אמרו מצוה לך להענישו ולקללו א"ל א"כ הייתי מעניש ומקלל את עצמי כי עונותי גרמו לצער זה שהרי אמר הכתוב (בראשית מ"ד ט"ז) האלקים מצא את עון עבדיך אמר יהודה ברור לי שאחד מעבדיך שם הגביע באמתחתו אלא עונינו גרם שבא לנו הצער לכן כשקלל שמעי את דוד אמר דוד (ש"ב ט"ז י"א) הניחו לו ויקלל כי (ה') אמר לו [ה'] ועוני גרם אם לא הייתי חוטא לא בא אמנון לשכב עם תמר ולא היה אבשלום מורד באביו ושוכב עם נשי אביו לפיכך מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו (איכה ג' ל"ט).

33. בראשית רבה (וילנא) (פרשת בראשית) פרשה ט סימן ח

אמר רב הונא הנה טוב מאד, זו מדת הטוב, והנה טוב מאד זו מדת יסורין, וכי מדת יסורין טובה מאד, אתמהא, אלא שעל ידיה הבריות באים לחיי העולם הבא, וכן שלמה אומר (משלי ו) ודרך חיים תוכחת מוסר, אמרת צא וראה איזהו דרך מביאה את האדם לחיי העולם הבא, הוי אומר זו מדת יסורין.

סיכום:

הקב"ה מנהיג את העולם בטוב. עולם טוב אין משמעותו עולם מושלם, אלא עולם שכל הזמן נמצא בהשתלמות. התבוננות נכונה על הנהגת ה' בעולמו וחיבור האנושות לאותה הנהגה תביא את האדם לאהבה גדולה לבורא. אהבת הבורא תשנה את כל ההשקפה על קיום המצוות ותחושת העול תתהפך לתחושה של נועם. כל העולם עומד על קיום התורה וההבנה ששמירת התורה היא חיים תביא את האדם לקיים את המצוות לא מתוך תחושה של פריעת חוב אלא מתוך רצון להתקרב למקור הטוב. התבוננות חשובה זו מקלה על האדם לקבל את הייסורים באהבה מתוך הבנה שהייסורים הם חלק מהטוב שהקב"ה עשה בעולם ומשום כך על האדם לברך הרעה כשם שמברך על הטובה. שנזכה לשנה טובה ומתוקה לנו ולכל ישראל!!

